

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Valentové a soudců JUDr. Jakuba Camrdy, Ph.D. a JUDr. Lenky Matyášové, Ph.D. v právní věci žalobce: **OKD, a.s.**, se sídlem Prokešovo náměstí 2020/6, Ostrava, zastoupený JUDr. Pavlem Dejlem, LL.M., Ph.D., advokátem se sídlem Jungmannova 24, Praha 1, proti žalovanému: **Finanční ředitelství v Ostravě,** se sídlem Na Jízdárně 3, Ostrava, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2008, č. j. 22 Ca 119/2008 – 46,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2008, č. j. 22 Ca 119/2008 – 46, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Kasační stížností se žalobce domáhá zrušení rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 19. 12. 2008, č. j. 22 Ca 119/2008 - 46, jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 6. 3. 2008, č. j. 775/08-1202-802360, kterým bylo zamítnuto odvolání žalobce proti dodatečnému platebnímu výměru Finančního úřadu Ostrava I ze dne 28. 11. 2007, č. j. 225256/07/388911/4729, jímž byla žalobci dodatečně vyměřena daň z příjmů právnických osob za zdaňovací období od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006 v nulové

výši, tj. byla potvrzena daňová povinnost přiznaná žalobcem v řádném daňovém přiznání ve výši 746 736 540 Kč.

Ze správního spisu vyplývá, že žalobce podal dne 31. 10. 2007 dodatečné přiznání k dani z příjmů právnických osob za zdaňovací období od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006, v němž zahrnul mezi náklady vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů mimo jiné také úroky a jiné náklady související s úvěrem, který žalobce přijal za účelem financování výplaty dividend a dalších složek vlastního kapitálu, jež dosáhly celkové částky 245 244 755 Kč. Oproti řádnému přiznání k dani z příjmů právnických osob podanému dne 29. 6. 2007 žalobce snížil v dodatečném daňovém přiznání základ daně, neboť původně zahrnul předmětné úroky a jiné náklady související s úvěrem mezi nedaňové náklady. Z důvodu pochybností o správnosti údajů v dodatečném daňovém přiznání zahájil správce daně s žalobcem vytýkací řízení. Po jeho provedení správce daně dospěl k názoru, že úroky a jiné náklady související s úvěrem, jež dosáhly výše 245 244 755 Kč, nejsou daňově uznatelnými náklady na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů, a doměřil žalobci dodatečným platebním výměrem ze dne 28. 11. 2007, č. j. 225256/07/388911/4729, daň z příjmů právnických osob za zdaňovací období od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006 v nulové výši, tj. stanovil daň ve výši původně přiznané žalobcem v řádném daňovém přiznání. Proti dodatečnému platebnímu výměru podal žalobce odvolání, které ovšem žalovaný zamítl rozhodnutím ze dne 6. 3. 2008, č. j. 775/08-1202-802360.

Žalobce napadl rozhodnutí žalovaného žalobou u Krajského soudu v Ostravě, v níž tvrdil, že žalovaný posoudil nesprávně úroky a jiné náklady související s úvěrem přijatým žalobcem za účelem financování výplaty dividend a dalších složek vlastního kapitálu jako nedaňové. Žalobce argumentoval zejména tím, že náklady vynaložené v souvislosti s přijetím předmětného úvěru měly přímou a bezprostřední souvislost se zdanitelnými příjmy dosahovanými žalobcem v rámci jeho podnikatelské činnosti, neboť bez přijetí tohoto úvěru by musel za účelem výplaty dividend prodat část svého majetku a tím svou podnikatelskou činnost omezit. Samotná výplata zisku je dle žalobce bezprostředně spjata s jeho podnikatelskou činností, neboť bez ní by akcionáři do společnosti neukládali své prostředky a žalobce by tak nemohl svou podnikatelskou činnost vůbec vykonávat. Na podporu své argumentace žalobce odkázal též na rozhodnutí některých cizozemských soudů, jež dle názoru žalobce dospěly k obdobným závěrům (polský Vojvodský správní soud ve Varšavě, rakouský Soudní dvůr správní, izraelský Nejvyšší soud).

Krajský soud rozsudkem ze dne 19. 12. 2008, č. j. 22 Ca 119/2008 - 46, žalobu zamítl. V odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že mezi účastníky nebylo sporu o skutkovém základu věci, tedy o tom, že předmětné výdaje byly skutečně vynaloženy žalobcem na základě přijatého úvěru na financování výplaty dividend a „*snížení základního kapitálu*“ žalobce. Jedinou spornou otázkou tedy bylo, zda předmětné úroky a další náklady související s přijatým úvěrem jsou daňově uznatelnými náklady ve smyslu § 24 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb., o daních příjmů, ve znění relevantním pro dané zdaňovací období (dále jen „zákon o daních z příjmů“), či nikoliv. Krajský soud vycházel z toho, že § 25 odst. 1 zákona o daních z příjmů obsahuje toliko demonstrativní výčet výdajů, jež pro účely daní z příjmů nelze uznat za vynaložené k dosažení, zajištění a udržení příjmů; mezi tyto výdaje spadají i ty výdaje, které nejsou v demonstrativním výčtu obsaženy, přičemž

posouzení jejich daňové účinnosti bude záviset na konkrétních okolnostech případu z hlediska aplikace § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů. Krajský soud dále uvedl, že vzal při svém rozhodování v úvahu i žalobcem uváděnou judikaturu cizozemských soudů, nicméně právní úprava jiných států či judikatura z ní vycházející nebyla pro rozhodování v této věci závazná.

Krajský soud se v zásadě ztotožnil s argumentací žalovaného, že pokud žalobce rozhodl o výplatě dividend a dalších výdajů vynaložených ke snížení základního (správně: „vlastního“ - pozn. NSS) kapitálu, vznikly mu v podobě úroků z úvěru poskytnutého na tyto účely náklady, jež mají vazbu na uspokojení závazků vůči akcionářům. Tyto výdaje proto nesouvisí s očekávanými příjmy žalobce ani s jeho podnikáním, nýbrž až s rozdělením zisku dosaženého činností žalobce. Při výplatě zisku dochází fakticky ke spotřebě zisku, jenž není reinvestován, a v tomto smyslu tak dochází k přetržení věcné souvislosti mezi těmito výdaji a očekávanými příjmy daňového subjektu. Za daňově uznatelné výdaje nelze tudíž považovat vynaložení peněžních prostředků, které již k dalšímu podnikání daňového subjektu nemají sloužit. O správnosti tohoto závěru dle krajského soudu svědčí i skutečnost, že platná právní úprava v § 178 odst. 1 obchodního zákoníku chápe výplatu dividendy jako realizaci jednoho ze základních práv akcionáře, a nikoliv jako závazek vzniklý z podnikání daňového subjektu. Výplata dividendy je tak nepochybně spojena s činností akciové společnosti, nikoliv však s jejím podnikáním. Zákon o daních z příjmů nespojuje daňovou uznatelnost nákladů s jakoukoliv činností daňového subjektu, nýbrž toliko s jeho podnikáním ve smyslu § 2 odst. 1 obchodního zákoníku, přičemž musí jít o náklady, které mají přímou a bezprostřední vazbu na očekávané příjmy z podnikání. Na podporu těchto závěrů krajský soud dodal, že nelze-li podle § 25 odst. 1 písm. e) zákona o daních z příjmů za daňově uznatelné náklady považovat vyplácené podíly na zisku, včetně dividend, tím spíše nelze za daňově uznatelné výdaje považovat úroky z úvěru na výplatu dividendy. Bylo by podle krajského soudu nelogické považovat za daňově uznatelné výdaje na pořízení prostředků, které samy o sobě uznatelné nejsou.

Proti rozsudku krajského soudu brojil žalobce (stěžovatel) kasační stížností, v níž uvedl důvody podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., tedy namítal nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky krajským soudem v předchozím řízení a nepřezkoumatelnost rozsudku krajského soudu spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Stěžovatel namítal, že rozsudek krajského soudu trpí vadou nepřezkoumatelnosti pro nedostatek důvodů, neboť se krajský soud v odůvodnění svého rozhodnutí nezabýval některými argumenty obsaženými v žalobě, zejména argumentací, podle níž by v případě neuzavření úvěrové smlouvy došlo k ohrožení budoucích příjmů stěžovatele, neboť by byl nucen prodat část svého provozního majetku, a dále tím, že výklad zákona o daních z příjmů, k němuž dospěl žalovaný, vede k nerozumným a protismyslným závěrům a k nedůvodnému daňovému zvýhodnění společností, které financují výplatu podílu na zisku z vlastních zdrojů, oproti společnostem, které výplatu financují z cizích zdrojů. Za nepřezkoumatelné označil stěžovatel i konstatování krajského soudu ohledně stěžovatelem předložených rozhodnutí cizozemských soudů. Pokud krajský soud vzal stěžovatelem

předložené rozsudky v úvahu při svém rozhodování, pak měl v rozsudku odůvodnit, proč jejich argumenty neakceptoval.

V rámci druhé kasační námitky stěžovatel krajskému soudu vytýkal, že nesprávně posoudil právní otázku, zda lze úroky a další náklady související s přijetím úvěru na výplatu dividend posoudit jako náklady vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů ve smyslu § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů. Dle stěžovatele není pochyb o tom, že splnění závazku k výplatě dividend by nebylo možné bez získání cizích zdrojů financování. V opačném případě by musel stěžovatel po výplatě dividendy omezit stávající výrobu v důsledku prodeje části svých aktiv, čímž by došlo k ohrožení jeho dalších zdanitelných příjmů. Přijetí úvěru proto bylo nezbytnou podmínkou a předpokladem pro další podnikatelskou činnost stěžovatele a tvorbu dalších zdanitelných příjmů. Výplata dividend má dle stěžovatele přímou souvislost s podnikatelskou činností jakékoliv akciové společnosti. Pokud by akcionář nevložil své vlastní prostředky do jejího základního kapitálu, pak by akciová společnost nemohla podnikatelskou činnost vůbec vykonávat. V tomto smyslu tedy dle stěžovatele existuje přímá souvislost mezi výplatou dividend a provozováním podnikatelské činnosti akciové společnosti. Stěžovatel poukázal v této souvislosti také na rozhodnutí Vojvodského správního soudu ve Varšavě ze dne 13. 7. 2007, sp. zn. III Sa/Wa 382/2007, rozsudek rakouského Soudního dvora správního ze dne 19. 12. 2006, sp. zn. 2004/15/0122, a na rozsudek izraelského Nejvyššího soudu ze dne 28. 10. 2007, ve věci č. 8301/04, v nichž tyto soudy dle stěžovatele dospěly k obdobným závěrům.

O nesprávnosti právního názoru krajského soudu svědčí podle stěžovatele i skutečnost, že existují i jiné náklady vynakládané společností spojené s realizací akcionářských práv, jež jsou v běžné praxi považovány za daňově uznatelné náklady akciových společností (např. náklady na konání valných hromad, odkup akcií, znalecké posudky při zvyšování základního kapitálu, přeměny společností atd.). Pokud by byl správný závěr krajského soudu, že náklady spojené s výkonem akcionářských práv nejsou daňově uznatelné, musely by být i shora uvedené náklady považovány za daňově neuznatelné.

Podle stěžovatele není správný ani argument soudu, podle něhož nelze-li za daňově uznatelné náklady považovat vyplácené podíly na zisku [§ 25 odst. 1 písm. e) zákona o daních z příjmů], tím spíše nelze za daňově uznatelný výdaj považovat úroky z úvěru na financování výplaty dividend. Pokud by samotná výplata podílů na zisku byla uznatelným výdajem obchodní společnosti, byl by základ daně z příjmů této společnosti roven nule a zdanění příjmů právnické osoby by ztratilo smysl. Kromě toho existují i jiné daňové uznatelné náklady, které se váží k souvisejícím nákladům, které ovšem samy o sobě daňově uznatelné nejsou, např. sankční úroky dle § 24 odst. 2 písm. zi) zákona o daních z příjmů jsou uznatelné vždy bez ohledu na to, k jakému původnímu závazku se vztahují.

Krajský soud dle stěžovatele rovněž nepřihlédl k tomu, že zákon o daních z příjmů obsahuje speciální úpravu, v níž stanoví přesně, za jakých okolností jsou smluvní úroky daňově uznatelné, či nikoliv [§ 25 odst. 1 písm. a), w), zk) a § 24 odst. 2 písm. zi) zákona o daních z příjmů]. Pokud by zákonodárce skutečně zamýšlel omezit daňovou uznatelnost i

v případě úroků na financování výplaty podílů na zisku, promítl by tento záměr přímo do textu zákona o daních z příjmů.

Stěžovatel dále uvedl, že v souladu s judikaturou Nejvyššího správního soudu jsou daňově uznatelné též výdaje, které pomohou daňovému subjektu příjmy zajistit či udržet, aniž by těchto příjmů okamžitě dosáhl nebo by se tyto výdaje v jeho příjmech reálně projevily. Krajský soud však tuto judikaturu nezohlednil a dle názoru stěžovatele vyložil § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů příliš restriktivně. Krajský soud nerespektoval dle stěžovatele ani judikaturu Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu, podle níž je v případě existence dvojího možného výkladu veřejnoprávní normy nutno volit ten výklad, který nejméně zasahuje do základních práv a svobod jednotlivce.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti zcela odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí a na své vyjádření k žalobě, v němž zejména uvedl, že předmětné výdaje nebyly vynaloženy v příčinné souvislosti se zdanitelnými příjmy stěžovatele, nýbrž se jednalo o výdaje související se zdanitelným příjmem akcionářů, jimž byly dividendy vyplaceny. Žalovaný tedy navrhl, aby byla kasační stížnost zamítnuta.

Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost byla podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozsudku (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), byla podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.) a je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud dále přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu vymezeném v § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. a shledal kasační stížnost důvodnou.

Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval kasační námitkou nepřezkoumatelnosti rozsudku krajského soudu pro nedostatek důvodů. Stěžovatel spatřuje nepřezkoumatelnost rozsudku v tom, že se krajský soud dostatečně nevypořádal s některými argumenty uvedenými v žalobě. V souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího správního soudu je pokládáno za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů takové rozhodnutí krajského soudu, z jehož odůvodnění není zřejmé, proč soud nepovažoval za důvodnou právní argumentaci účastníka řízení v žalobě a proč žalobní námitky účastníka považuje za liché, mylné nebo vyvrácené, zejména tehdy, jde-li o právní argumentaci, na níž je postaven základ žaloby. Soud, který se vypořádává s takovou argumentací, ji nemůže jen pro nesprávnost odmítnout, ale musí také uvést, v čem konkrétně její nesprávnost spočívá (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005 - 44, publikovaný pod č. 689/2005 Sb. NSS). Na druhou stranu podle ustálené judikatury nelze povinnost soudu řádně odůvodnit rozhodnutí chápat tak, že musí být na každý argument strany podrobně reagováno (srov. nález Ústavního soudu ze dne 15. 1. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1903/07, nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2007, sp. zn. IV. ÚS 493/06, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. 4. 1994, Van de Hurk v. Nizozemí, stížnost č. 16034/90, bod 61, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 12. 1994, Ruiz Torija v. Španělsko, stížnost č. 18390/91, bod 29).

V posuzované věci obsahovala žaloba stěžovatele proti rozhodnutí žalovaného v podstatě jediný žalobní bod [§ 71 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], jímž byla námitka, že žalovaný nesprávně vyložil § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů, pokud jde o daňovou účinnost nákladů vynaložených akciovou společností na výplatu dividendy, případně na výplatu dalších složek vlastního kapitálu společnosti akcionářům. V rámci tohoto jediného žalobního bodu pak stěžovatel vznesl řadu argumentů, které dle jeho názoru svědčily o nesprávnosti právního názoru žalovaného. Z obsahu rozsudku krajského soudu je zřejmé, že se krajský soud s touto žalobní námitkou stěžovatele dostatečně vypořádal, neboť uvedl srozumitelné a logicky na sebe navazující důvody ve prospěch právního názoru, k němuž krajský soud dospěl, a vyjádřil se i ke stěžejním argumentům stěžovatele. Krajský soud sice výslovně nereagoval na každý dílčí argument stěžovatele, z jeho celkové úvahy je však zcela zřejmé, proč se s právním názorem stěžovatele neztotožnil. Jak již Nejvyšší správní soud vyslovil v rozsudku ze dne 30. 11. 2009, č. j. 2 Afs 54/2009 - 88, www.nssoud.cz, „*(z)aujme-li krajský soud určitý právní názor, logicky jej opře o argumenty tento názor podporující. Rozsudek není nepřezkoumatelný pouze z toho důvodu, že jednotlivé argumenty, na nichž žalobní námitka stojí, výslovně nepopře*“. Obdobně lze hodnotit i způsob, jakým se krajský soud vypořádal s rozsudky cizozemských soudů předloženými stěžovatelem. Krajský soud dal jasně najevo, že tyto rozsudky v prvé řadě vycházejí z právní úpravy daňové uznatelnosti nákladů v příslušných zemích, která nemusí být nutně shodná či srovnatelná s českou právní úpravou, a i pokud by srovnatelná byla, jsou závěry, k nimž tyto soudy dospěly, s úvahami krajského soudu neslučitelné, přičemž krajský soud samozřejmě není právními názory cizozemských soudů vázán. Nejvyšší správní soud shledal rozsudek krajského soudu plně přezkoumatelným a naopak příslušnou námitku stěžovatele nedůvodnou.

Nejvyšší správní soud se dále zabýval kasační námitkou nezákonnosti rozhodnutí krajského soudu z důvodu nesprávného posouzení právní otázky krajským soudem. O nesprávné posouzení právní otázky se jedná v těch případech, kdy soud použije na danou věc nesprávný právní předpis anebo sice použije v dané věci správný právní předpis, ovšem tento právní předpis vyloží nesprávným způsobem. Nejvyšší správní soud při přezkoumání napadeného rozsudku dospěl k závěru, že krajský soud nesprávně vyložil § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů, pokud jde o daňovou účinnost nákladů vynaložených akciovou společností na získání úvěru na výplatu dividend akcionářům.

Mezi stranami není sporu o tom, že stěžovatel uzavřel smlouvu o úvěru, na jejímž základě přijal úvěr k financování úhrady závazku na výplatu dividend a dalších složek vlastního jmění akcionářům. Na základě této smlouvy pak stěžovatel uhradil smluvní úroky a jiné náklady související s přijetím úvěru v celkové výši 245 244 755 Kč, jež uplatnil jako daňově uznatelné v dodatečném přiznání k dani z příjmů za zdaňovací období od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006. Výši těchto nákladů žalovaný ani správce daně nezpochybnili. V této souvislosti konstatuje Nejvyšší správní soud, že podle stěžovatele byl přijatý úvěr určen na „*financování výplaty dividend a dalších složek vlastního jmění*“ (kasační stížnost, str. 3). V odvolání proti dodatečnému platebnímu výměru (str. 1) stěžovatel uvedl, že úvěr byl vedle výplaty dividend přijat za účelem financování výplaty „*oceňovacího rozdílu akcionáři*“, stěžovatel však blíže nevysvětlil, v jaké výši byl oceňovací rozdíl vyplacen a na základě jakého právního titulu mělo k jeho výplatě dojít. Z obsahu správního spisu vyplývá, že se otázkou právní podstaty těchto dalších složek vlastního jmění nezabývali

ani správce daně ani žalovaný. Žalovaný v žalobou napadeném rozhodnutí toliko uvedl, že se jednalo o výplatu složky vlastního kapitálu a bez dalšího vztáhl právní závěry, k nimž dospěl ve vztahu k výplatě dividend, i na výplatu druhé části závazků stěžovatele vůči svým akcionářům. Naproti tomu krajský soud v odůvodnění napadeného rozsudku (str. 5) uvedl, že je mezi účastníky nesporné, že předmětné výdaje byly využity na financování výplaty dividend a na „*snížení základního kapitálu*“, což se jeví být rozporné s tvrzeními stěžovatele i žalovaného o charakteru této platby. Vzhledem k tomu, že se věcná argumentace žalovaného i krajského soudu, ale nakonec i stěžovatele v žalobě i v kasační stížnosti omezovala pouze na posouzení daňové relevance úroků (či jiných nákladů) z úvěru přijatého za účelem výplaty dividend, omezí se na tuto otázku také Nejvyšší správní soud s tím, že posouzení, do jaké míry lze vztáhnout dále uvedené závěry Nejvyššího správního soudu k této otázce i na druhý účel, pro něž byl předmětný úvěr stěžovateli poskytnut, bude věcí dalšího řízení.

Podle § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů, ve znění relevantním pro předmětné zdaňovací období, platí, že „*(v)ýdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů se pro zjištění základu daně odečtou ve výši prokázané poplatníkem a ve výši stanovené tímto zákonem a zvláštními předpisy*“. Podle § 23 odst. 1 zákona o daních z příjmů je pak „*(z)ákladem daně rozdíl, o který příjmy, s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně, a příjmů osvobozených od daně, převyšují výdaje (náklady), a to při respektování věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období...*“. Zákon ovšem blíže pojem „náklady vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů“ nedefinuje. V § 24 odst. 2 zákona o daních z příjmů je obsažen pouze demonstrativní výčet daňově uznatelných nákladů a v § 25 odst. 1 je naopak uveden demonstrativní výčet nákladů daňově neuznatelných. Ani jeden z těchto příkladmých výčtů však daňovou uznatelnost úroků a dalších nákladů souvisejících s výplatou podílů na zisku neupravuje. Nemůže tedy uspět ani argument stěžovatele, podle něhož pokud by zákonodárce chtěl vyloučit daňovou uznatelnost úroků a jiných nákladů souvisejících s úvěrem na výplatu dividend, výslovně by tento záměr promítl do textu zákona. Zákon o daních z příjmů ve stanovených případech výslovně omezuje daňovou uznatelnost úroků, či vymezuje její podmínky [§ 25 odst. 1 písm. a), w), zk) a § 24 odst. 2 písm. zi) zákona o daních z příjmů], z toho však nelze dovodit, že ve všech ostatních případech se jedná o daňově uznatelný výdaj. Naopak, z demonstrativního charakteru výčtu v § 24 odst. 2 i v § 25 odst. 1 zákona o daních z příjmů plyne, že u nákladů v těchto ustanoveních výslovně neuvedených bude z hlediska jejich daňové relevance záležet vždy na tom, zda splňují požadavky § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů, či nikoliv. Nejvyšší správní soud se tak plně ztotožnil s názorem krajského soudu, že v dané věci je nutno daňovou uznatelnost předmětných nákladů posuzovat z hlediska obecného ustanovení § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů.

Otázkou výkladu § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů se Nejvyšší správní soud zabýval v řadě svých rozhodnutí, např. již ve svém rozsudku ze dne 1. 4. 2004, č. j. 2 Afs 44/2003 - 73, publikovaném pod č. 264/2004 Sb. NSS, v němž uvedl, že „*z ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. skutečně nelze dovodit, že vynaložené výdaje se vždy musí reálně projevit v příjmech daňového poplatníka, tzn. že mezi výdaji a příjmy nutně existuje vztah jakési přímé úměry. Smysl tohoto ustanovení však zjevně spočívá v tom, že se musí jednat o výdaje za tímto účelem vynaložené. Proto také ustanovení § 23 odst. 1 stejného zákona při vymezení základu daně hovoří o respektování „věcné a časové souvislosti“ příjmů a*

výdajů v daném zdaňovacím období. Mezi těmito výdaji a očekávanými příjmy tak musí existovat přímý a bezprostřední vztah, v opačném případě se pojmově nemůže jednat o výdaje vynaložené na dosažení, udržení či zajištění příjmů. Pokud by totiž byl akceptován výklad opačný, tzn. mezi výdaji a očekávanými příjmy by přímý vztah existovat nemusel, mohlo by to v praxi vést k uzavírání fiktivních závazků a k podobným formám jednání, přímo porušujícím zákon či přinejmenším obcházejícím jeho smysl". V rozsudku ze dne 19. 2. 2009, č. j. 1 Afs 132/2008 - 82, www.nssoud.cz, Nejvyšší správní soud dále konstatoval: „*Podstatné je, že mezi výdaji (náklady) a očekávanými příjmy tak musí existovat přímý a bezprostřední vztah (nutně však již nikoliv přímá úměra), v opačném případě se pojmově nemůže jednat o výdaje vynaložené na dosažení, udržení či zajištění příjmů. Zmíněná bezprostřední souvislost znamená, že bez vynaložení uvedených nákladů by podnikatel očekávané příjmy vůbec nezískal či ani neměl možnost získat. Nutno je tedy vždy vážit, zda faktický výdaj buď přinese příjem (zisk), nebo jej do budoucna zajistí a nebo alespoň napomůže již dosažené příjmy dřívější činností daňovému subjektu udržet. Veškeré tyto ekonomické aktivity odpovídají smyslu a cíli zákona o daních z příjmů; faktické výdaje k jejich dosažení směřující jsou proto s to ovlivnit základ daně.*" Ustálená judikatura tak dospěla k závěru, že daňově uznatelné jsou takové výdaje, které byly vynaloženy za účelem dosažení, zajištění nebo udržení zdanitelných příjmů, byť očekávaných a které tedy bezprostředně souvisí s činností daňového subjektu vytvářející jeho příjmy, jsou vůči nim přiměřené a mezi těmito výdaji a očekávanými příjmy existuje přímý vztah.

V souladu s § 18 odst. 1 zákona o daních z příjmů jsou předmětem daně z příjmů právnických osob „*příjmy (výnosy) z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem*" právnických osob. Zákon o daních z příjmů nicméně při výpočtu základu daně zohledňuje skutečnost, že každý podnikatelský subjekt musí nejprve za účelem dosažení zisku vynaložit určité náklady, které mu umožní následně dosáhnout zdanitelného příjmu. Zákon tedy umožňuje, aby si daňové subjekty tyto náklady odečetly od základu dně. Výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů jsou základním předpokladem k tomu, aby určitý podnikatelský subjekt vůbec mohl vyvíjet podnikatelskou činnost, při níž má být dosaženo příjmů, jež jsou předmětem daně. Jestliže zákon o daních z příjmů umožňuje odečíst si od získaných příjmů z podnikání výdaje, činí tak zjevně proto, aby docházelo k obnovování techniky, hmotného investičního majetku a k rozvoji podnikání (srov. nález Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2002, sp. zn. II. ÚS 438/2001).

Dosažení zisku je jedním ze základních cílů podnikatelské činnosti obchodních společností (§ 2 odst. 1 obchodního zákoníku). Akcionáři u akciové společnosti vzniká právo na podíl na zisku společnosti (dividendu) až okamžikem, kdy jej valná hromada schválí k rozdělení (§ 178 odst. 1 obchodního zákoníku), k čemuž však může dojít až po skončení hospodářského roku společnosti. Dividenda je splatná do tří měsíců ode dne, kdy bylo přijato usnesení valné hromady o rozdělení zisku, nestanoví-li stanovy nebo rozhodnutí valné hromady něco jiného (§ 178 odst. 7 obchodního zákoníku). Okamžik vzniku zisku se tedy neshoduje s okamžikem, kdy má být zisk vyplacen akcionářům. Právní předpisy nicméně nestanoví, jak má akciová společnost nakládat s dosaženým ziskem do té doby, než její valná hromada rozhodne o jeho rozdělení nebo o jeho použití jiným způsobem. Akciová společnost není povinna shromažďovat dostatečně likvidní finanční rezervy pro případ výplaty dividendy akcionářům a může tyto prostředky do doby výplaty využít také jiným způsobem, např. k investicím nebo k financování svých

provozních nákladů. Je výlučně věcí podnikatelského rozhodnutí akciové společnosti, zda použije k výplatě dividendy pouze vlastní, nebo cizí zdroj financování, případně zda zvolí kombinaci obou způsobů financování. Z ekonomického hlediska totiž mnohdy může být výhodnější využití cizích zdrojů financování, např. úvěrů, než využití vlastních zdrojů. Je proto na každé společnosti, aby si sama zvážila, která varianta je pro ni v ten který okamžik ekonomicky výhodnější či která jí více vyhovuje, zejména z hlediska udržení stability finančních toků (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 3. 2007, č. j. 8 Afs 33/2005 - 48, www.nssoud.cz).

V daném případě stěžovatel financoval výplatu dividendy a dalších složek vlastního kapitálu z cizích zdrojů a za tímto účelem uzavřel i předmětnou smlouvu o úvěru. Stěžovatel namítl, že pokud by nepřijal tento úvěr, byl by nucen za účelem financování výplaty dividendy prodat část svého provozního majetku, čímž by byla omezena jeho podnikatelská činnost a následně by došlo k redukci jeho budoucích příjmů. Jak již bylo shora uvedeno, závisí čistě na podnikatelském rozhodnutí daňového subjektu, zda pro něj bude výhodnější financovat výplatu dividendy z vlastních či cizích zdrojů. Oba tyto postupy jsou legitimní a mají srovnatelný dopad na náklady daňového subjektu a jeho očekávané zdanitelné příjmy. Při posuzování, zda lze takové náklady považovat za daňově uznatelné, je nutno vždy zohlednit skutečnou ekonomickou podstatu právních vztahů, s nimiž dané výdaje souvisejí (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2006, č. j. 2 Afs 39/2006 - 75, publikovaný pod č. 1660/2008 Sb. NSS). Rozhodne-li se společnost, že bude zadržovat svůj zisk, aby měla později volné finanční prostředky na výplatu dividendy akcionářům, je možné, že bude muset z tohoto důvodu financovat své investiční či provozní výdaje z cizích zdrojů, s čímž ovšem budou spojeny náklady, zejména ve formě úroků z takových úvěrů (nepřistoupí-li ke krácení těchto plánovaných výdajů, což by ovšem negativně ovlivnilo její očekávané příjmy). Rozhodne-li se naopak společnost financovat výplatu podílů na zisku z cizích zdrojů, může prostředky, které by musela jinak k tomuto účelu vyhradit, průběžně používat k financování svých provozních či investičních výdajů, jež slouží k dosažení, zajištění či udržení zdanitelných příjmů. Není žádný racionální důvod k tomu, aby společnost, která zvolí druhou jmenovanou obchodní strategii, byla daňově znevýhodněna oproti společnosti, jež zvolí strategii první, tedy aby úroky z úvěru na provozní či investiční výdaje společnosti [nejde-li o úroky dle § 25 odst. 1 písm. a) zákona o daních z příjmů] při použití volných prostředků k výplatě podílů na zisku byly daňově uznatelné, zatímco úroky z úvěru na výplatu podílů na zisku při použití volných prostředků na provozní či investiční výdaje daňově uznatelné nebyly.

Z této úvahy je zřejmé, že úroky a jiné nezbytné náklady související s úvěrem na výplatu podílů na zisku mají bezprostřední vazbu na očekávané zdanitelné příjmy, neboť umožňují společnosti použít volné finanční prostředky k investičním či provozním výdajům vedoucím k dosažení, zajištění či udržení zdanitelných příjmů nebo alespoň, jak argumentoval stěžovatel, zabránit výprodeji stávajícího majetku společnosti a tedy i omezení dosavadních příjmů.

Jak dále argumentoval stěžovatel, výplata dividend přímo souvisí s jeho podnikatelskou činností, což vyplývá ze samotné ekonomické podstaty akciové společnosti. Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku (§ 2 odst. 1

obchodního zákoníku). Zisk je tedy základním cílem každé podnikatelské činnosti. Dosažení zisku a rozdělení podílů na zisku, jež je také jedním ze základních práv akcionáře (§ 155 odst. 1 obchodního zákoníku), plní vždy nezbytnou motivační funkci u akcionářů, kteří vkládají své prostředky do akciové společnosti. Činí tak právě proto, aby dosáhli zisku, ať již se podílejí na vkladech přímo formou úpisu akcií anebo odvozeně nabytím akcií od jiného akcionáře. Akcionáři svým vkladem fakticky umožňují, aby akciová společnost vůbec mohla jakoukoliv podnikatelskou činnost provozovat. Výplata podílu na zisku akcionáři je tedy bezprostředně spjata s podnikatelskou činností akciové společnosti, neboť bez předpokládané výplaty dividendy by akcionář do akciové společnosti nevložil své vlastní prostředky a společnost by sama nemohla podnikatelskou činnost vykonávat. Krajský soud sice správně uvedl, že výplatou podílů na zisku (dividendy) dochází k jeho spotřebě a tyto prostředky již dalšímu podnikání nemají sloužit, tím ovšem bezprostřední souvislost výplaty dividend s podnikatelskou činností akciové společnosti není přerušena. Právě výplata podílu na zisku totiž naplňuje vlastní účel podnikatelské činnosti a plní shora uvedenou motivační funkci ve vztahu k akcionářům. Náklady, jež stěžovatel vynaložil v souvislosti s přijetím úvěru k financování výplaty dividendy, tedy mají bezprostřední souvislost s podnikáním stěžovatele, a jak již bylo vysvětleno, i s jeho zdanitelnými příjmy, jichž v rámci podnikatelské činnosti dosahuje.

Nejvyšší správní soud se neztotožnil ani se závěrem krajského soudu, podle něhož nelze-li za daňově uznatelné náklady považovat vyplácené podíly na zisku (dividendy), tím spíše nelze za daňově uznatelné považovat náklady na financování jejich výplaty. Podle krajského soudu by bylo nelogické, aby za daňově uznatelné byly považovány náklady na pořízení prostředků, které samy o sobě daňově uznatelné nejsou. Jak správně uvedl stěžovatel, smyslem vyloučení výplaty podílů na zisku z daňově relevantních nákladů dle § 25 odst. 1 písm. e) zákona o daních z příjmů je zajistit vůbec existenci samotné daně z příjmů právnických osob, neboť v opačném případě by společnosti při rozdělení celého zisku vykazovaly v podstatě nulový základ daně. Cílem tohoto ustanovení je tedy vyloučit z daňově uznatelných nákladů samotné výplaty podílů na zisku, nikoli však náklady spojené se získáním finančních prostředků na tyto výplaty.

Také zahraniční judikatura, na níž upozornil stěžovatel, může sloužit jako podpůrný argument pro výše uvedené závěry, byť si Nejvyšší správní soud uvědomuje, že právní úpravy i jiné okolnosti, z nichž zahraniční soudy vycházely, nemusí být vždy plně srovnatelné se situací v České republice. Nicméně Nejvyšší správní soud v této souvislosti poukazuje zejména na judikaturu polských soudů, která se týká výkladu čl. 15 odst. 1 polského zákona o daních z příjmů právnických osob ze dne 15. 2. 1992. Toto ustanovení je totiž svým zněním velmi blízké § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů. V rozsudku Vojvodského správního soudu ve Varšavě ze dne 13. 7. 2007, sp. zn. III Sa/Wa 382/2007 (http://orzeczenia.nsa.gov.pl), který předložil stěžovatel, zaujal tento polský soud prvního stupně právní názor, podle něhož „*vyplácení dividendy způsobuje odčerpávání finančních prostředků určených k podnikání a – pro zajištění dostatečného množství prostředků – je nutné je získat z jiných zdrojů, např. z bankovního úvěru poskytnutého k podnikání. Vynaložené výdaje na získání a správu úvěru, využitého k vyplacení dividendy, je třeba považovat za náklady na získání příjmu*“. Tentýž právní názor zaujal i polský Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí ze dne 10. 6. 2009, sp. zn. II FSK 234/08 (http://orzeczenia.nsa.gov.pl), když konstatoval, že náklady související s úvěrem na výplatu dividend jsou spojeny

s podnikatelskou činností daňového subjektu, protože dosažení zisku je společným cílem fungování akciové společnosti i jejích akcionářů. Obdobně, jak upozorňoval stěžovatel, rakouský Soudní dvůr správní dospěl v rozsudku ze dne 19. 12. 2006, sp. zn. 2004/15/0122 (www.ris.bka.gv.at), k závěru, že v případě financování výplaty dividendy z cizích zdrojů vzniká právo na odpočet úroků. Soudní dvůr správní konstatoval, že „*jakékoliv dopady zisku na příjmy právnické osoby jsou vyloučeny již na základě zdanění příjmů právnických osob, tento fakt se však vztahuje pouze na samotný zisk, resp. výplatu podílů na zisku, nikoliv na náklady vzniklé financováním z cizích zdrojů pro účely výplaty zisku. Financování z cizích zdrojů souvisí s nárokem společníků, kteří se na přenechání zdrojů podílejí, na výplatu zisku*“. Nejvyšší správní soud dále odkazuje i na slovenskou právní úpravu obsaženou v zákoně č. 595/2003 Z.z., o dani z příjmů, která daňovou uznatelnost výdajů na vyplácení podílů na zisku právnických osob výslovně vylučuje. Ze znění § 21 slovenského zákona o dani z příjmů, jenž stanoví, že „*daňovými výdaji nejsou výdaje (náklady), které nesouvisejí se zdanitelným příjmem, (...) a dále (...) výdaje na vyplácené podíly na zisku včetně podílů na zisku (tantiém) členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob*“, lze však dovodit, že slovenský zákonodárce obecně považoval výdaje související s výplatou podílů na zisku za daňově uznatelný výdaj, nicméně rozhodl se ho zvláštní úpravou výslovně z daňové uznatelnosti vyloučit.

Ze shora uvedeného plyne, že úroky a jiné náklady důvodně vynaložené obchodní společností v souvislosti s financováním výplaty podílů na zisku (u akciové společnosti dividendy) společníkům (akcionářům), pokud bylo o této výplatě rozhodnuto v souladu s obchodním zákoníkem a dalšími právními předpisy a jedná se tedy o existující závazek společnosti vůči jejím společníkům, je nutno považovat za náklady vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů obchodní společnosti ve smyslu § 24 odst. 1 zákona o daních z příjmů.

Nejvyšší správní soud tak dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž bude krajský soud dle § 110 odst. 3 s. ř. s. vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu vysloveným v tomto rozsudku. O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 25. března 2010

JUDr. Ludmila Valentová
předsedkyně senátu